Budapest–Belgrád

Rádiósegyezmény

A Magyar és a Belgrádi Rádió közötti, két évre szóló *együttműködési munkatervet* írtak alá szerdán, tegnap Budapesten, a rádió székházában. A dokumentum — amelyet *Kiss Kálmán*, a Magyar Rádió elnökhelyettese és *Branislav Dadic*, a Belgrádi Rádió igazgatója látott el kézjegyével — rögzíti a két rádió együttműködésének formáit, közöttük azt, hogy *kölcsönösen* megemlékeznek a Magyar Népköztársaság, illetve a Szerb Szocialista Köztársaság jelentős évfordulóiról.

Ugyancsak megállapodtak, hogy Trió címmel szórakoztató műsort készítenek 1982-ben és 1983-ban Magyarországon és Jugoszláviában a Magyar, a Belgrádi és a Zágrábi Rádió közös szerkesztésében, s ugyancsak egy-egy *közös szórakoztató programot állítanak össze szerbiai és magyar tájegységekről*. A következő hónapokban magyar rádiós stáb utazik Jugoszlávia fővárosába, hogy bemutathassa a hazai hallgatóknak a belgrádi operaházat, megismertesse őket a belgrádi szimfonikus rádiózenekarral, fiatal előadóművészekkel, s hogy eredeti népdalfelvételeket, fiataloknak és gyermekeknek szóló zenei műveket rögzítsen. A Magyar Rádió *vendégül látja* a partnerrádió munkatársait a népzenei fesztiválon, valamint a Budapesti Művészeti Hetek eseménysorozatán, a Belgrádi Rádió pedig az általa szervezett Bemus és Negotini fesztiválra hívja meg partnerét.

Az évek óta kialakult gyakorlatnak megfelelően a partnerek rendszeresen *elküldik* egymásnak az év legjobb gyermek és felnőtt hangjátékainak szövegkönyvét, valamint a történelmi dokumentumértékű hanganyagokat. A következő két évben mindkét rádió munkatársai aktuális gazdasági, politikai, kulturális, ifjúsági és sporteseményekről *tájékoztató műsorokat* készítenek egymás országában.

Autógumik fölújítása

Szerdán megkezdték az üzemszerű termelést a bábolnai IKR gumiabroncs futózójában. Az üzem kapacitása évi 24 000 darab, idei terve 18 000 gumiabroncs újrafutózása. Bár országszerte más több ilyen üzem működik, ez az első, ahol a nagy mezőgazdasági gépek, Ifa-teherautók és Ikarusz autóbuszok nagyméretű gumijainak felújítását vállalják.

A századik születésnap

Századik születésnapját ünnepelte szerdán Mercsák Mártonné szécsényi lakos. Amíg erővel bírta, szülésznőként dolgozott a községben, s úgy számítják, hogy az évtizedek során mintegy ötezer szécsényi állampolgárt segített a napvilágra.

Társegyetemek

Antalffy György, a történelemtudományok doktora, a szegedi egyetem rektora, az odesszai egyetem tiszteletbeli doktora. A tudományos tanács ezt a címet azért adományozta, mert „személyesen nagyban hozzájárult a két egyetem közötti tudományos együttműködés megszilárdításához".

— Nagyra értékelem a két egyetem tanszékei és tudósai között kialakult kapcsolatokat — mondta Antalffy György. — Ez az együttműködés nemcsak a tudományos problémák kidolgozása terén rendkívül gyümölcsöző. Az én érdeklődésemet, például, felkeltették az odesszai kollégák termelési tapasztalatai, és a szovjet diákok munkás- és forradalmi hagyományokra épülő nevelési rendszere.

A Mecsnyikovról elnevezett odesszai egyetem és a szegedi József Attila Tudományegyetem barátsága immár két évtizedes. Azóta, hogy Odessza és Szeged testvérvárossá vált.

Négy évvel ezelőtt a fekete-tengeri városban rendezték meg az együttműködő szovjet és magyar felsőfokú tanintézmények konferenciáját. Ezen igen nagyra értékelték a két testvéregyetem közös tudományos tevékenységét.

Viktor Szerdjuk professzor, az odesszai egyetem rektora, a fizikai—matematikai tudományok doktora, ekkor a következőket mondta: „A közösen végzett tudományos munkák és a társegyetemek eredményeinek alapos megismerése elősegítette az oktatók szakképzettségének növelését. Ez különösen szembetűnő a kölcsönös kiküldetések eredményeképpen készült disszertációk megírásánál és megvédésénél."

A rektor szavait konkrét példák támasztják alá. *Kispéter József* adjunktus, például, azokat a tudományos-kutatási anyagokat használta fel kandidátusi disszertációjának alapjául, amelyeket a két egyetem fizikai tanszékén közösen végeztek. „Az állam szerepe a szövetkezeti kolhoztermelés fejlesztésében" volt a problémája a szovjet Pjotr Regyko és a magyar *Sipos Miklós* aspiráns disszertációjának.

Venjamin Kotov, a tudományok kandidátusa, 10 hónapra Szegedre utazott doktori disszertációjának elkészítésére. Munkáját *Leindler László* professzor, az MTA levelező tagja irányította.

A szovjet és magyar tudományos kiadványokban mind gyakrabban jelennek meg a két egyetem közös publikációi. Egy példa a sok közül: a szegedi egyetem orosz és magyar nyelven adja ki „*A diákifjúság kommunista és szocialista nevelése*" című monográfiát. A tanulmány — közös munka eredménye.

Az elmúlt években igen elterjedt a gyakornokok kölcsönös cseréje. Odesszában mindig találhatók fiatal szegedi tudósok. Előadásokat tartanak az odesszai diákoknak társadalom- és humántudományokból, részt vesznek szovjet kollégáik előadásain. Szegeden is mindig megtalálni szovjet társaikat.

Az együttműködés bővül. Míg a tizedik ötéves tervben nyolc témában folytattak közös kutatásokat, ma ezek száma ennek a kétszerese.

Nemrégiben Odesszában járt Csongrád megye küldöttsége. Vezetője, *Szabó Sándor*, a megyei tanács elnöke, az ipar, a mezőgazdaság, a kultúra terén megvalósuló érdemi együttműködésről beszélve példaként említette az odesszai és a szegedi egyetem együttműködését.

— Ez az együttműködés — mondta — kölcsönösen hasznos a tudomány fejlődése és a jövő szakembereinek nevelése szempontjából.

I. Pikarjevics
(APN)

Üzenetváltások — legfelsőbb szinten

Izgalmas, mondhatni szenzációs dokumentumgyűjtemény jelent meg a könyvpiacon: a Szovjetunió, az Egyesült Államok és Nagy-Britannia kormányfőinek üzenetváltása 1941—1945-ben. Annak a nagysikerű és hatalmas példányszámú könyvnek a második kiadása ez, amely 1957-ben a Szovjetunió külügyminisztériuma okmánygyűjteményeként jelent meg először ezzel a címmel: „Sztálin üzenetváltása az Egyesült Államok és Nagy-Britannia kormányfőivel 1941—1945." A mostani második kiadás — amelyhez A. Gromiko szovjet külügyminiszter írt előszót — szintén teljes szöveggel adja közre azokat az üzenetváltásokat, rejtjelezett táviratokat, amelyeket a követségek közvetítettek, s amelyeknek ismeretében végigkísérhetjük az antifasiszta háború irányításának problémáit a legfelsőbb szinten. Az annak idején szigorúan bizalmas és titkos dokumentumok révén betekinthetünk a szövetségesek közötti viszony alakulásába, megismerhetjük az agresszorok leverésére irányuló összefogást, a Szovjetunió diplomáciai erőfeszítését a második front fölállításáért, amelyet a nyugati hatalmak évekig halasztgattak.

A minden bizonnyal nagy érdeklődést kiváltó könyvet két kötetben jelentette meg a Kossuth Kiadó és az ungvári Kárpáti Kiadó. Az első Winston Churchillal és Clement Attleevel folytatott üzenetváltásokat tartalmazza, a második pedig azokat, amelyeket F. D. Roosevelthez és Harry Trumanhoz intézett a szovjet kormányfő, illetve, amelyeket tőlük kapott. Ezek az üzenetváltások ugyanis később kezdődtek.

Lassacskán négy évtizede, hogy a szovjet nép — harci szövetségben más népekkel — legyőzte az emberiség első számú közellenségét, a német fasizmust, szétzúzta az agresszív japán militarizmust, s ezzel mélyrehatóan megváltoztatta a nemzetközi erőviszonyokat, óriási társadalmi és politikai változásokat idézve elő az egész világon. Ez a győzelem a békeszerető szovjet külpolitika diadalát is jelentette, valamint azt, hogy a szocializmus legyőzhetetlen erejűvé növekedett. „A Szovjetunió, amellyel a tőkés világ a háború előtt nem mindig akart számolni, a háború utáni élet legfontosabb meghatározó tényezőjévé vált — írja A. Gromiko. — Nemzetközi problémákat nem lehet nélküle és még kevésbé akarata ellenére megoldani".

Minden józanul gondolkodó magyar ember számára valószínűleg világos, hogy hazánk népi demokratikus átalakulása, szocialista fejlődése is a Szovjetuniónak köszönhető, amely — valljuk be — nagylelkű győztesnek bizonyult. A szovjet hadsereg mérhetetlen áldozatok árán a mi hazánkat is, kiszabadította a ránk kényszerített hitleri „szövetségből", és kedvező föltételeket teremtett a munkásosztály, a dolgozó nép hatalomra jutásához. A két kötetben közölt okmányok tanúsítják, hogy a szovjet állam politikája a fölszabadított államok függetlenségének védelmére, biztonságának szavatolására irányult, azóta pedig szem- és fültanúi lehetünk ugyanennek a lenini külpolitikának.

Történelmi tény — Gromiko is hangsúlyozza —, hogy a Hitler-ellenes koalíció létrehozása és megerősödése objektív törvényszerűség volt, amelyet maga az élet követelt meg. A koalíciós partnerek közötti viszony korántsem volt problémamentes, vagyis a háború folyamán fölvetődött nehézségek megvitatása és elhárítása — mint az okmányok mutatják — olykor igen éles nézeteltéréseket okozott. A nyugati hatalmak politikájában elég nyilvánvalóan szerepeltek olyan számítások, hogy a náci Németország és a Szovjetunió a háborúban kölcsönösen legyengítik egymást; s ők majd nevető harmadikként lépnek a porondra, de tény, hogy az együttműködés óhaja a győzelem utáni tartós béke megteremtése érdekében erősebbnek bizonyult minden akadálynál és hátsó gondolatnál. Ez az óhaj oda vezetett, hogy a háború és az utána következő rendezés legbonyolultabb kérdéseit végeredményben kölcsönös megelégedéssel oldották meg.

Miben is áll a megjelent dokumentumok nagy jelentősége? Valószínűleg abban, hogy emlékeztetik az olvasót: el lehet hárítani a tartós béke útjából bármiféle nehézséget, ha az emberiség sorsa forog kockán. A Szovjetunió hosszú időre szólónak tekintette a háborúban létrejött koalíciót. Úgy vélte, a háború tüzében kipróbált együttműködés világviszonylatban egyre növekvő jelentőségű lehet. Amint L. Brezsnyev mondotta, „a háborús évek tapasztalata azt mutatta, hogy a társadalmi rendszerek különbözősége nem akadálya az erők egyesítésének az agresszió ellen a békéért, a nemzetközi biztonságért folytatott harcban. A háború éveiben együttműködtünk, és nem is rosszul, annak érdekében, hogy befejezzük a háborút. Most egy másik, nem kevésbé fontos, de talán sokkal bonyolultabb feladat megoldásán fáradozunk: meg kívánjuk teremteni az együttműködést ahhoz, hogy elejét vehessük egy új világkatasztrófa kirobbanásának".

A könyv két kötetében közel 800 oldalon, összesen 900 üzenetváltás szövege szerepel. Olvasni, tanulmányozni kell ezeket az okmányokat, hogy jól megismerhessük a Szovjetunió következetes békepolitikáját és ne csak becsülni tudjuk, hanem tevékenyen támogatni is.

F. N. I.

Kettévált mennyezet

új film

Színes magyar film. Azonos című elbeszélése alapján írta: Vészi Endre. Fényképezte: Ifj. Jancsó Miklós. Zene: Selmeczi György. Rendezte: Gábor Pál. Főbb szereplők: Básti Juli, Jan Nowicki, Ábrahám Edit, Szabó Éva.

Egy rejtélyes, zordon ballonkabátos minden arra járót átterel a túlsó oldalra — *Gábor Pál* új filmjének e visszatérő jelenete akár minőségi szimbólumnak is tekinthető. Ő volt az a magyar rendező, aki *Angi Vera* című művével néhány évvel ezelőtt talán csak *Jancsó Miklós* hatvanas évekbeli nagy filmjeihez hasonló, világméretű frontáttörést hajtott vérge: az Angi Vera világsiker lett, a Rákosi-korszakról szóló magyar művészet egyetemes remekeinek sorába lépett. Ha annyit mondunk: erősen felfokozott várakozás előzte meg újfent *Vészi Endre* írásából készített alkotását, a *Kettévált mennyezet*et, még keveset is szóltunk. Az Angi Vera után Gábor Páltól csakis újabb nagyszerűség volt várható —, s a legnagyobb baj, hogy (miért, miként, menynyire?) — ezt ő is túlontúl érezhette.

Most itt a Kettévált mennyezet, és bánatosan kell bevallani: mérföldnyi távolságra áll az előző műtől. Pedig az az eléggé nem hangsúlyozhatóan tisztességes művészi attitűd, ami Gábor Pál történelmi-társadalmi érdeklődését meghatározza, ezúttal is érvényesül: most az ötvenes éveknek az 1953 júniusi kormányprogramot követő időszakát, az első Nagy Imre-kormány átmeneti könnyebbséget hozó másfél évét, és az azt követő Rákosi-restaurációt, a „kötélhúzások" hónapjait vizsgálja — egészen a végpontig, 1956 októberig.

Felelős magyar művész szempontjából alig-alig található izgalmasabb idő közelmúltunkban, mint ez a három esztendő. Angi Verák nemzedéke, az előbb kiemelt, majd vagy megfélemlített, vagy gátlástalanul erkölcstelenné gyúrt káderek generációja ekkorra érkezett el a szembenézés, az önvizsgálat legelső, tehát legmegrendítőbb kataklizmáiáig. A Kettévált mennyezet főhőse, Széll Árpád mérnök is vezekel(ne): konok, egyre inkább talaját vesztett, indulatos és ellentmondások sorába keveredő emberré vált, eredendően a kor tragikus figurájává. Viszont az a drámai mag, amely az Angi Verához hasonló lehetőségeket tartalmaz, az erőltetettség, a mesterkéltség olyan szinte tragikomikus csapdáiba esik (feltehetően a nagy mű nyomasztó kötelezettségei hatására), hogy az igencsak elkeserítő.

Sajnos, rossz film a Kettévált mennyezet. A magyar filmekből már jól ismert *Jan Nowicki* szemmel láthatólag nem érzi szerepében sem az eredeti írói szándékot, sem a rendezői elvek tágabb értelmezési lehetőségeit. Modoros és ahogyan kapkod, ki-kitör és magába hull: eképpen hatástalan is. (Magyar hangja, *Szersén Gyula* szintúgy képtelen megoldani feladatát.). Az eleve félresikerült, szükségtelen és így túlhangsúlyozott szerelmi szál tovább rontja mindezt: *Básti Juli*, ez az igen tehetséges fiatal színésznő megreked az ijedtóvatos, de személyiségében igencsak szürke, súlytalan proletárlány alakjánál. A dialógusok mesterkéltek, néha már-már nevetségesen műviek. A korhűség erőszakoltsága szintén önmaga ellentétébe csap át: van viharkabát, de a mérnökön fekete tulipános Fékoning feszül daliásan, van Sztálin- és Rákosi-kép, de a gyűlésen úgy beszélnek, ahogyan szavahihető tanúk szerint akkoriban egyszerűen nem beszélhettek, van szafaládé is, de sajnos, hófehér kenyér úgyszintén — olyan hófehér, amilyet például a Balaton északi partján még manapság sem kapni. Sőt: a film végén arról beszélnek, hogy állítólag már lőnek a rádiónál. *Kora délután*. Aki pedig egy kicsit is ismeri az eseményeket, tudja, hogy az első lövés október 23-án, *este 8 óra után* dördült el a Bródy Sándor utcában, délután még csak a tüntetésre indultak a Bem-szoborhoz... (Sajnos, több hasonló malőr is akad még a filmben.).

Nem szóltunk a dramaturgiai nehézkességről, a rövid beállítások gyakori feleslegességéről, az olykor kifejezetten zavaró és zavaros momentumokról, lélektani hiteltelenségekről. Akármilyen furcsa, mindezek ellenére Gábor Pált még így is dicséret illeti. Dicséret a szándékért, az alapállásért s föltétlen bizalom: ha az Angi Vera oldalára terelő nyomasztó felelősség-kísértektől megszabadul, nagy feladatokat visz ő még végbe a filmes történelmi vizsgálódásokban. Kisiklása pedig — a legnagyobbaknak is lehet.

Domonkos László

Csiperkegomba az „alvilágban"

A Pécsi Állami Gazdaság csiperkegombát termeszt a korábban kihasználatlan belvárosi pincékben. Több évi kísérletezés után most már üzemszerűen folyik a gombatermelés, amely a gazdaságon belül önálló ágazattá vált. Az elmúlt évben 4200 négyzetméternyi területet hasznosítottak a pécsi „alvilágban". A további fejlődést azonban mindeddig erősen gátolta az a tény, hogy a gomba előállításához szükséges komposztot 200 kilométer távolságról a csepeli Duna Tsz-ből kellett a Mecsekaljára szállítani. A fuvar tetemesen megnövelte a termelési költségeket, csökkentette az ágazat jövedelmezőségét. Az állami gazdaság ezért — üzemszervezők tanácsára — ellátó üzemet létesített a gombatermelés számára.

A Duna Tsz közreműködésével komposztkeverőt építettek Pécs közelében, itt évente 3000—4000 tonna alapanyagot állíthatnak elő. Ez az üzemszervezési megoldás kettős haszonnal járt: egyrészt tovább bővíthetik a pécsi gomba-pincerendszert, másrészt lehetőség nyílik a kistermelés integrálására is. Az idén újabb pincéket telepítenek be gombával és a termőterületet 6000—7000 négyzetméterre emelik. Az előállított gombából jut más településeknek is, köztük a fővárosnak.